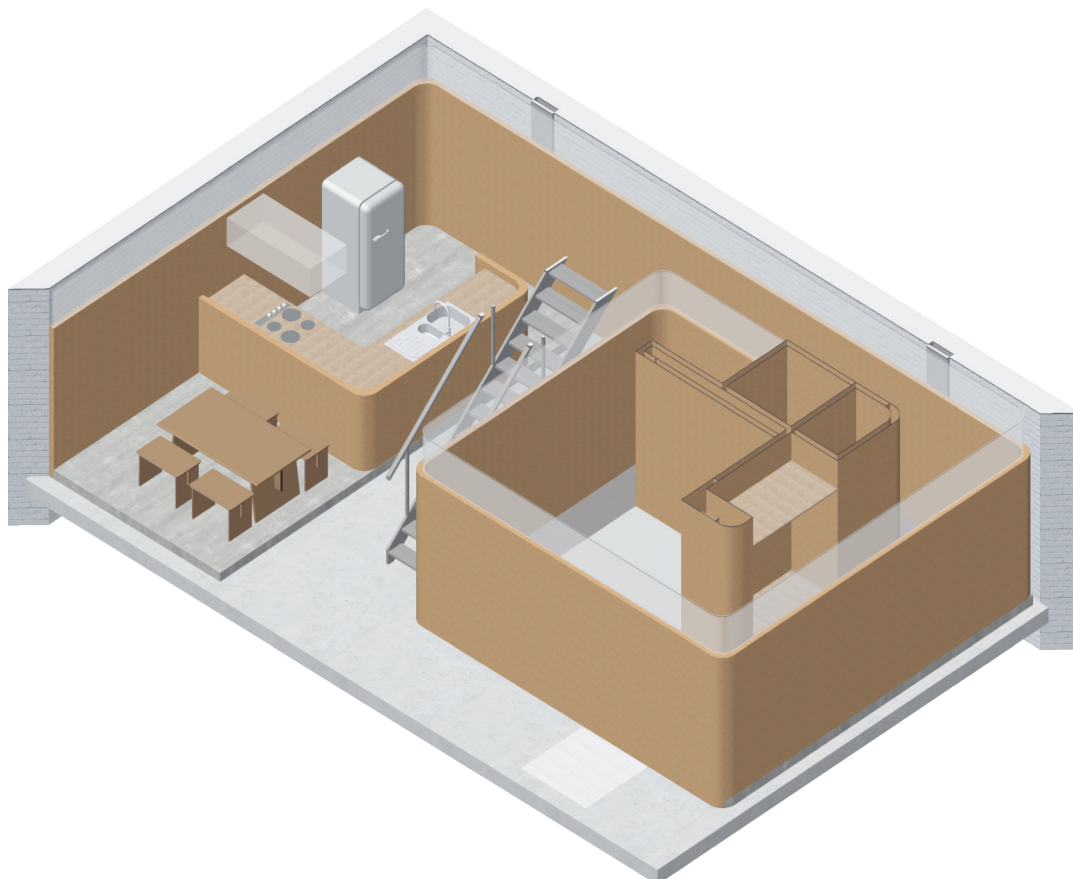

Small living

REBORN - Cocooning in karton

Bachelorproef
Katrien De Keyser - 4OHO MIX IDEA Mechelen

INHOUD

1.DOELGROEP	3
1.1 Organisatie PAG-ASA	3
1.2 Werking PAG-ASA	4
1.3 Probleemstelling	4
2. OPLOSSING	5
2.1 Ontwerp i.f.v. de doelgroep	5
2.2 Randvoorwaarden	6
3. LOCATIE	6
3.1 Het pand	6
3.2 De omgeving	8
4. ONTWERPVRAAG	8
5. ONTWERP	9
5.1 Ontwerpfase	9
5.2 Het ontwerp	9
5.3 Constructie	16
6. CONCLUSIE	17

1. DOELGROEP

1.1 Organisatie PAG-ASA

Sinds meer dan 25 jaar vangt de organisatie PAG-ASA slachtoffers van mensenhandel op in Brussel.

Opdracht van de organisatie:

“PAG-ASA zet zich in voor alle (potentiële) slachtoffers van mensenhandel. Hierin zien wij een dubbele opdracht. Onze eerste opdracht bestaat uit het zorgen voor een kwalitatieve hulpverlening aan slachtoffers van mensenhandel. Dit houdt in: onthaal, opvang en begeleiding op maat, op korte en lange termijn, met het oog op herstel en (re-) integratie in de maatschappij, in België of in het thuisland. Onze tweede opdracht bestaat uit het actief meewerken aan de strijd tegen mensenhandel op nationaal en internationaal niveau. Dit doen we enerzijds via samenwerking met de bevoegde overheidsdiensten, zowel op het terrein als op beleidsvlak, en anderzijds via bewustmaking, informatie, vorming, en adviesverlening.”

- PAG-ASA Brochure '25 jaar hulpverlening aan slachtoffers van mensenhandel.'

PAG-ASA neemt jaarlijks een 200-tal slachtoffers in begeleiding. Deze groep is zeer divers, er bestaat geen 'typisch' slachtoffer: mannen en vrouwen van alle leeftijden, met verschillende opleidingsachtergronden en uit de verschillende continenten. Allen hebben gemeen dat ze een beter leven willen voor zichzelf (en/of naasten). Ze zijn vatbaar voor uitbuiting door mogelijk gebrek aan kennis van de taal, het missen van papieren en geen ondersteunend netwerk. Uitbuiting manifesteert zich in verschillende vormen. De laatste jaren is economische uitbuiting de meest voorkomende.

Twee cases - Brochure '25 jaar hulpverlening aan slachtoffers van mensenhandel.'

- Trisha (Filippijnen) kwam in België toe wanneer ze 15 jaar oud was. Vier jaar lang werkte ze voor een gezin. Ze zorgde voor de kinderen en het huishouden, 16 uur per dag, 7 dagen per week. Op een dag werd het teveel en kon ze vluchten. Ze vroeg de politie om hulp en werd naar PAG-ASA gebracht. Ze bleef 5 jaar in begeleiding. Het was niet altijd gemakkelijk, maar ze realiseerde haar droom: ze ging studeren en werkt nu als verpleegster.

- Joyce (Nigeria) kwam in België toe met het idee dat ze in een kapsalon zou werken. Dat is wat haar werd voorgespiegeld voor het vertrek. Maar ze moest aan de slag in de prostitutie om haar reis terug te betalen. Ze wilde niet, maar had geen andere keuze. Toen de politie haar tijdens een controle aantroef, was ze ontzettend bang om teruggestuurd te worden omdat ze geen verblijfsdocumenten had. De politie bracht haar naar PAG-ASA. Vandaag heeft ze verblijfsdocumenten, huurt ze een appartement en volgt ze een opleiding om kok te worden. Ze wordt nog begeleid in het kader van haar juridisch dossier.

1.2 Werking PAG-ASA

De volgende voorwaarden moeten voldaan zijn om erkend te kunnen worden als slachtoffer van mensenhandel en dus een juridisch onderzoek op te starten:

- Het slachtoffer moet klacht neerleggen tegen mogelijke dader(s);
- Er moeten genoeg elementen voor vermoeden van uitbuiting aanwezig zijn;
- Bereid zijn om mee te werken aan het politieonderzoek.

De slachtoffers krijgen begeleiding van PAG-ASA zolang het juridisch proces loopt. Dit proces kan eindigen met een uitspraak of afwijzing van de klacht.

Na een periode van urgente begeleiding in het opvangcentrum, schakelt PAG-ASA over naar ambulante begeleiding. Het doel is (re-)integratie zodat het slachtoffer kan starten met een nieuw leven op te bouwen zonder terug te moeten vallen op het oude netwerk en waarbij toekomstige nieuwe uitbuiting zeker te allen kosten moet vermeden worden.

1.3 Probleemstelling

De overgang van urgente naar ambulante begeleiding is een uitdaging. De slachtoffers moeten na de urgente begeleiding in het opvangcentrum op korte tijdspanne een verblijfplaats vinden met een beperkt budget en beginnen vanaf nul in een onbekende omgeving.

Een kwalitatieve en veilige woonplaats vinden is vaak een eerste belangrijke struikelblok.

Het risico om in de niet-reguliere woningmarkt (met uitbuiting) terecht te komen is reëel gezien de volgende factoren:

- Tijdelijke verblijfsdocumenten;
- Geen werk en dus geen loonbrief om voor te leggen;
- De niet-reguliere markt vraagt cash als waarborg;
- Elementaire kennis van de taal;
- Geen sociaal vangnet;
- Bijzondere kwetsbaarheid die zich in verschillende vormen uit: sociaal, familiaal of economisch, verslavingen en lichte of zware mentale problemen

Door de harde realiteit heeft de organisatie zelf gewerkt aan een beperkt aantal appartementen (#13) en 4-tal studentenkoten. Deze huurprijzen zijn redelijk waardoor een budget over blijft om te leven en een leven uit te bouwen.

Het aantal kwalitatieve woningen is echter uitermate onvoldoende.

Voor de 'sterksten' wordt gezocht op de externe markt. Dit proces is zeer tijdsintensief voor de organisatie en de betrokkene moet vaak tevreden zijn met sterk ondermaatse verblijfplaatsen (bv. kleine tafel = keukenaanrecht=kookplaats, douche is douchestang boven toilet,...).

De start is nog problematischer door het niet gelijklopen van de aanvraag van het OCMW: Pas na een maand van goedkeuring krijgt de bewoner zijn uitkering en installatiepremie. Het slachtoffer moet dus de eerste stap budgettair zelf overbruggen.

PAG-ASA helpt hierbij door:

- tijdens hun verblijf in het opvangcentrum een bedrag opzij te zetten;
- elke bewoner van een basis startpakket (deken, kussen,...) te voorzien.

2. OPLOSSING

2.1 Ontwerp i.f.v. de doelgroep

Een uitbreiding van het bestaand woningaanbod van PAG-ASA zou een betere start voor de slachtoffers en een tijdswinst voor de organisatie betekenen. De huidige transitappartementen hebben reeds bewezen dat dit belangrijk is als eerste stap in een vlotte integratie. Dergelijke woningen zijn echter zeer moeilijk te vinden.

Het voorstel van de bachelorproef is bijgevolg een tijdelijke kwalitatieve betaalbare woonplaats in het opgegeven pand in Anderlecht te voorzien voor twee personen.

Gezien de woning binnen de afmetingen van small living is, moet er in deze context toch sterk rekening gehouden worden met de historiek van de bewoners. Kleine krappe plaatsen moeten worden vermeden.

In die context zal in de ontwerpfase ook rekening gehouden worden met het stimuleren van zelfstandigheid van de toekomstige bewoners.

Naast elementaire kwalitatieve behoeften voor wonen, het budget en de bijzondere randvoorwaarden spelen volgende overwegingen ook een rol:

- Een nieuw leven opbouwen betekent ook op zoek gaan naar een mogelijke partner en het starten met een gezin. In eerste instantie zijn deze personen alleen, maar de woning moet dus aanpasbaar zijn naar twee personen.
- Veel mensen zijn opgegroeid met een familiecultuur i.p.v. de westerse IK-cultuur, familie en vrienden komen voor het individu.
- De geschiedenis van de persoon speelt een rol: mogelijke negatieve associaties met kleine ruimtes of juist veel glas.
- Op het moment van zelfstandig wonen is werken aan kennis van taal, sociaal vangnet en vaste verblijfspapieren ontvangen nog steeds eerste prioriteiten. Met als volgende stap, goed kwalitatief werk vinden. Individuele begeleiding en groepsactiviteiten spelen een belangrijke sleutelrol om deze stappen te bereiken.
- De aanwezige technologie moet gemakkelijk in gebruik zijn en de faciliteiten moeten makkelijk te onderhouden zijn.

2.2 Randvoorwaarden

HERINZETBAAR: De woning moet makkelijk aanpasbaar zijn naar een andere leegstaande ruimte. In Brussel zijn er veel leegstaande gebouwen. Op voorwaarde dat de regelgeving voor zo'n tijdelijke verblijfplaats vereenvoudigd wordt, is dit een goed en betaalbaar alternatief.

PERIODE: Het slachtoffer kan in deze woning verblijven tot belangrijkste struikelblokken grotendeels zijn weggewerkt: taal, werk, definitieve verblijfsvergunning en sociaal vangnet (1 à 3 jaar).

BETROKKENHEID:

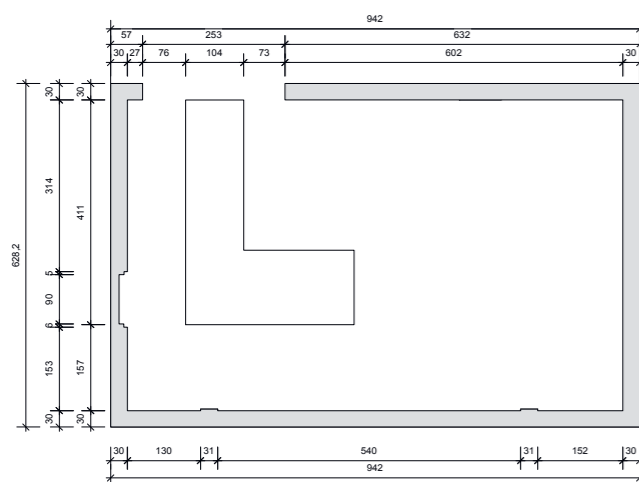
- stimuleren van zelfvertrouwen door aanpasbaarheid van het ontwerp: de toekomstige bewoner kan op termijn zijn eigen elementen toevoegen;
- mogelijkheid tot het personaliseren van de woning;
- functies en technologie zo voorzien dat zelfstandigheid wordt gestimuleerd.

3. Locatie

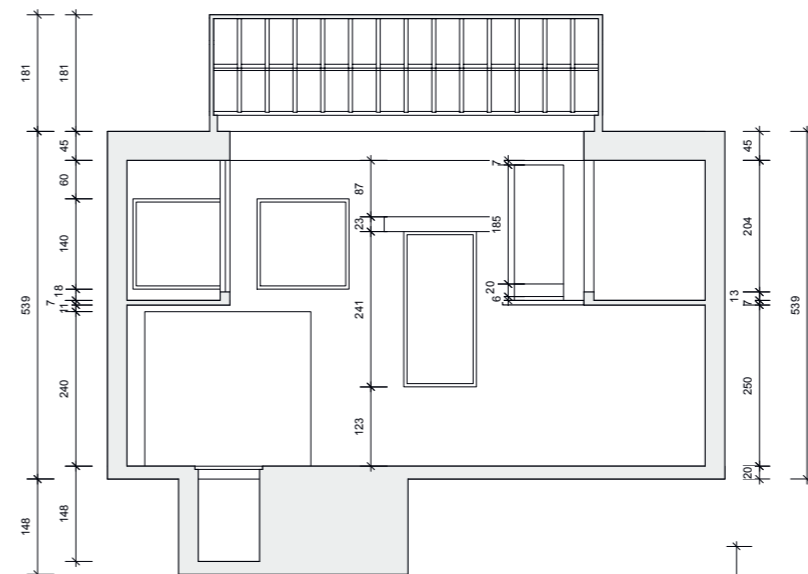
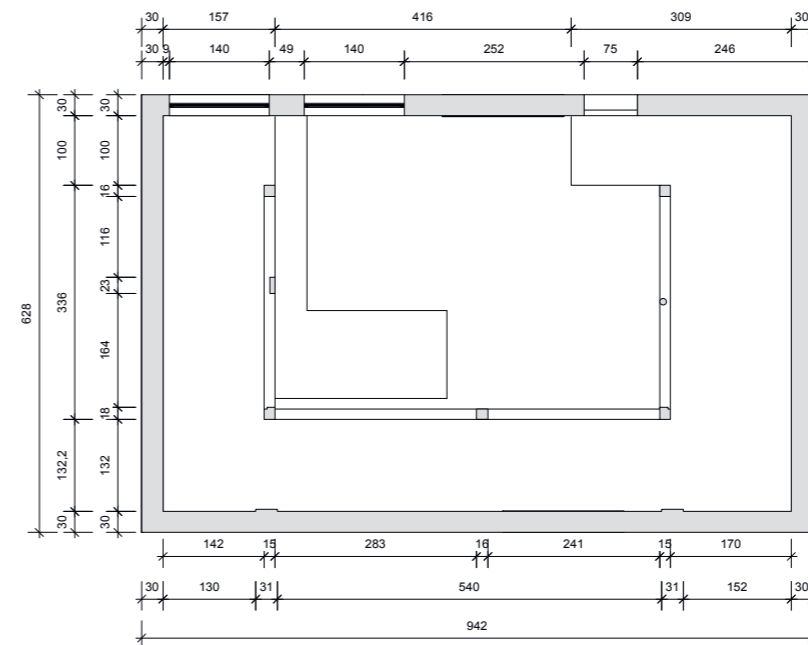
3.1 Het pand

Het pand is gelegen in Anderlecht te Brussel en dateert uit de jaren 1940. Het is een overdekte ruimte van 48m² met een kleine galerij op de verdieping.

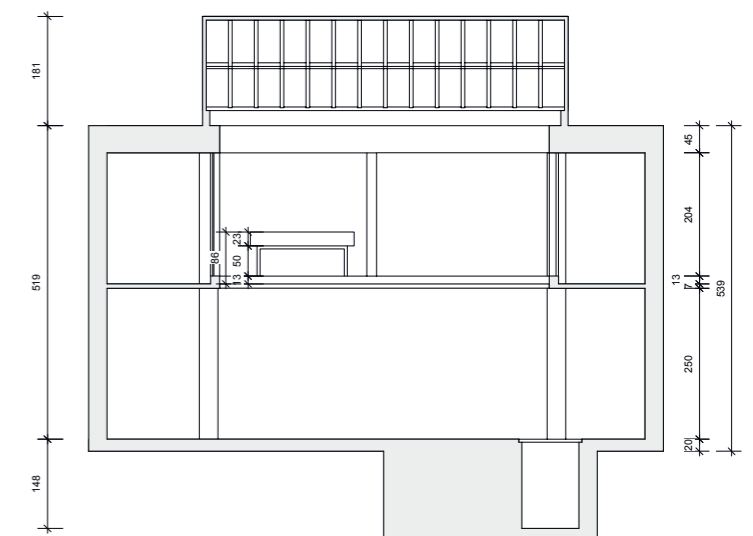
GRONDPLAN gelijkvloers

GRONDPLAN eerste verdieping

DOORSNEDES 1 en 2

3.2 Omgeving

PAG-ASA is gesitueerd in het centrum van Brussel op een geheime locatie. Gezien de bewoner nog steeds intensieve ambulante begeleiding krijgt, is het belangrijk dat de locatie vlot bereikbaar is. Dit is voor het pand in Anderlecht zeker het geval. Zowel de metro, de bus en zelfs de trein is op wandelafstand te bereiken.

Enkele relevante adressen in de omgeving:

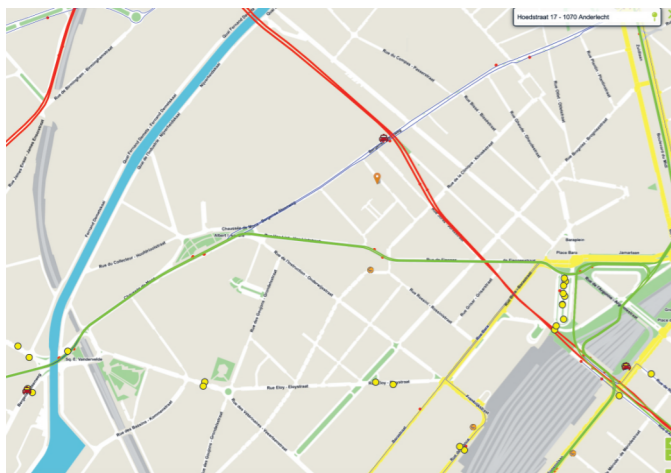
OCMW Vander Bruggenlaan 62 - 64 -> 1,4 km

ADDE VZW, juridisch advies voor buitenlanders,

Laekensestraat, 89 - 1000 Brussel => 2,2 km

Convivial wil de integratie van vluchtelingen en nieuwkomers in België bevorderen in een dynamiek van luisteren en wederkerig engagement.

Rue de Charroi 33/35 -1190, Anderlecht -> 2,7 km

De omgeving is ruim voorzien van (tweedehands)winkels, supermarkten en markten. Er zijn ook sociale buurtrestaurants en medische hulp.

Gezien de uitgebreide mobiliteit en de ruime voorzieningen in de directe omgeving is de lokatie zeker geschikt voor een woning voor slachtoffers van mensenhandel.

De belangrijkste voorwaarde voor de omgeving is dat het slachtoffer niet terug in contact komt met zijn vorige sociale omgeving. In die zin is het een pluspunt dat het ontwerp van de woning herinzetbaarheid moet toelaten. Zo kan een veilige omgeving voor de toekomstige bewoner gezocht worden.

4. ONTWERPVRAAG

“Hoe kunnen we slachtoffers van mensenhandel, na hun verblijf in het opvangcentrum, vlot een betaalbare woonplaats aanbieden dat de kans vergroot om een nieuw leven op te starten in België?”

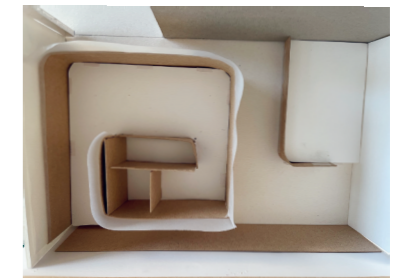
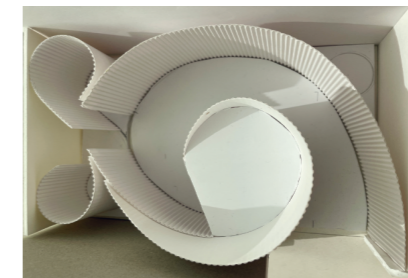
5. ONTWERP

5.1 Ontwerpfase

Het ontwerp is gebaseerd op het aloude universele symbool, de spiraal. De spiraal vind je overal terug in de natuur. De nautilus schelp is één van de bekendste voorbeelden. In vele culturen is de spiraal het symbool van loslaten en weer herboren worden. De beweging van het symbool toont het proces van verdieping en groei. Door een spiraal te lopen naar binnen, volg je symbolisch de weg naar binnen in jezelf. Door naar buiten te lopen, stap je op weg naar de buitenwereld.

Deze symboliek is zeer toepasselijk voor de toekomstige gebruikers. Slachtoffers van mensenhandel hebben innerlijk heel wat stappen te zetten. Ze zijn op zoek naar bescherming, genezing en rust. Tegelijkertijd wordt er van hen verwacht om zich te reintegreren in de maatschappij, om letterlijk naar buiten te treden en een nieuwe sociaal vangnet uit te bouwen.

Tijdens het ontwerpproces evolueerde de spiraalvorm tot een praktische spiraalvormige ruimte.

Ontwerpproces: Photo by Giulia May on Unsplash - Proefmaquette 1 - Proefmaquette 2

5.2 Het ontwerp

Voor dit pand is gekozen voor co-housing met twee privé-units en een gemeenschappelijke verblijfsruimte. Het ontwerp is een tijdelijke woning waar men steeds letterlijk de spiraal loopt. De persoon kan zich terugtrekken in zijn cocon. Toch verliest hij de connectie met de rest van de ruimtes en bewoners niet. Hij wordt door het ontwerp zelfs aangemoedigd om ook opnieuw terug naar buiten te bewegen.

De verblijfplaats is geschikt voor ontmoeten, eten, slapen en baden. Deze locatie liet ook ruimte voor vrije expressie. Deze plaats kunnen de bewoners zelf inrichten i.f.v. hun specifieke noden (ontspannen, creatieve expressie,...). De woning wordt zo opgeleverd dat de bewoners over de meeste elementaire meubels beschikken. Ze hebben hier immers in het begin geen budget voor. Deze meubels kunnen echter makkelijk gewijzigd worden naar een eigen stijl in verloop van tijd.

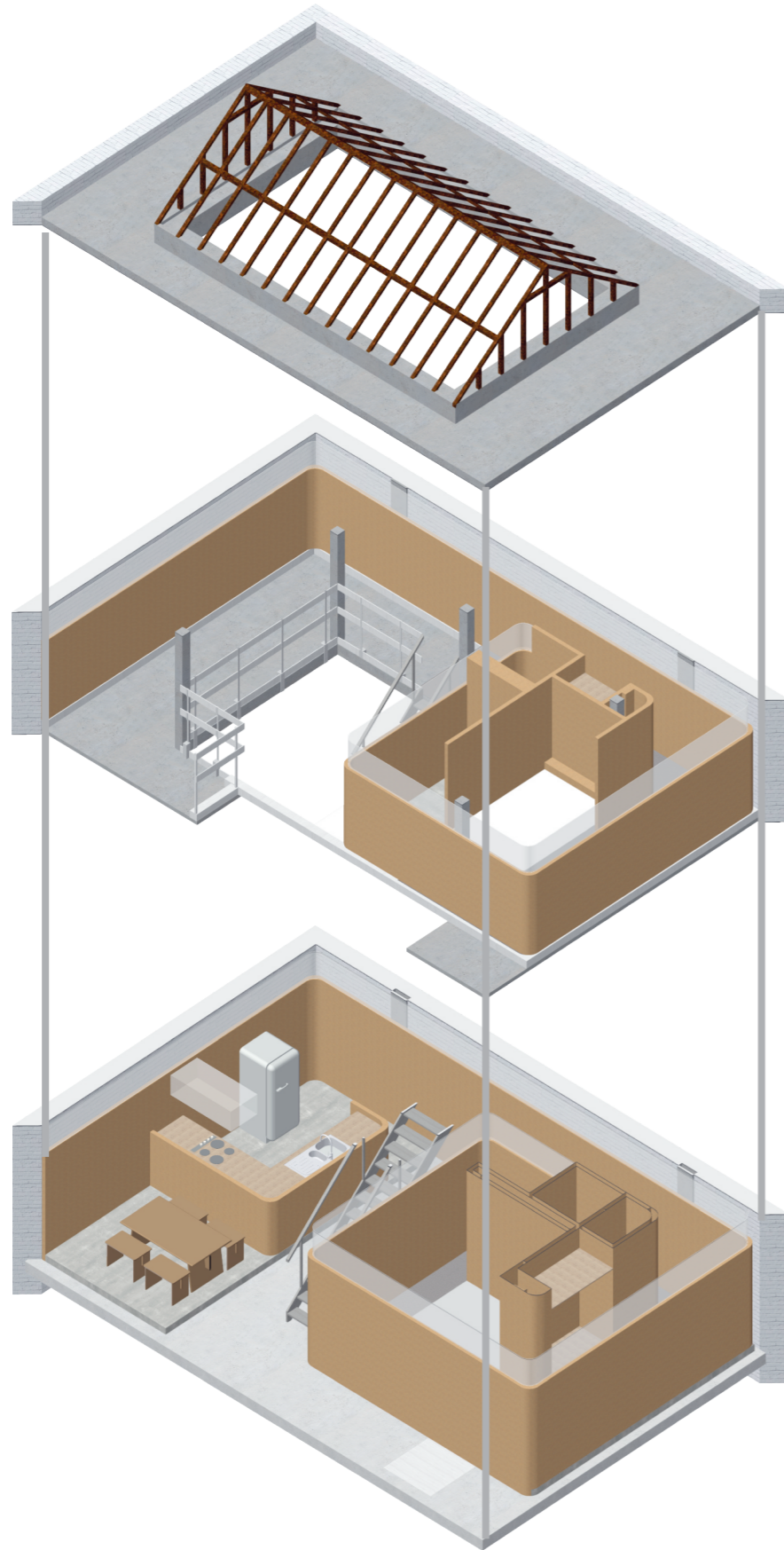

Zicht op keuken bij daglicht

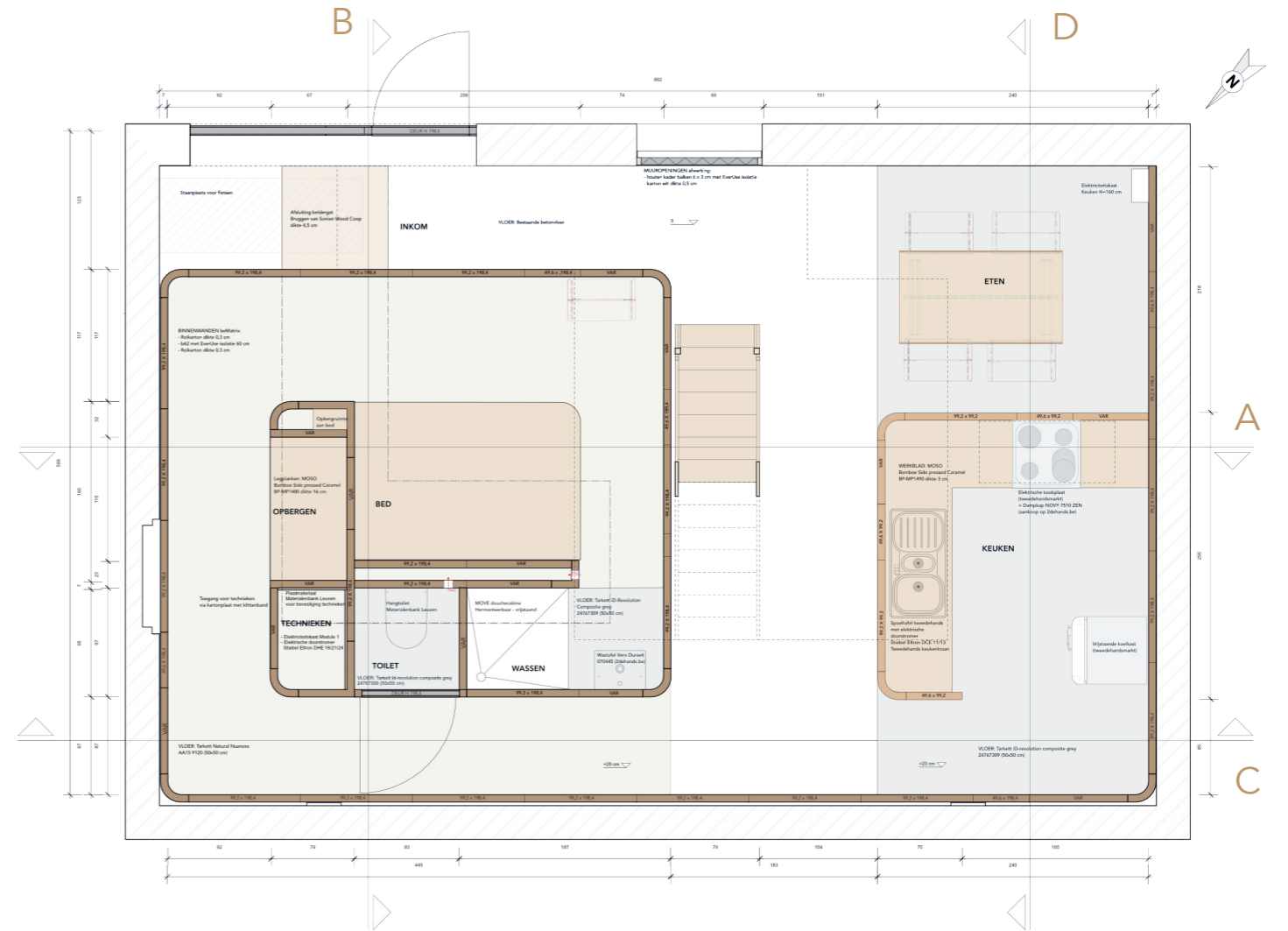

Zicht op keuken bij kunstlicht

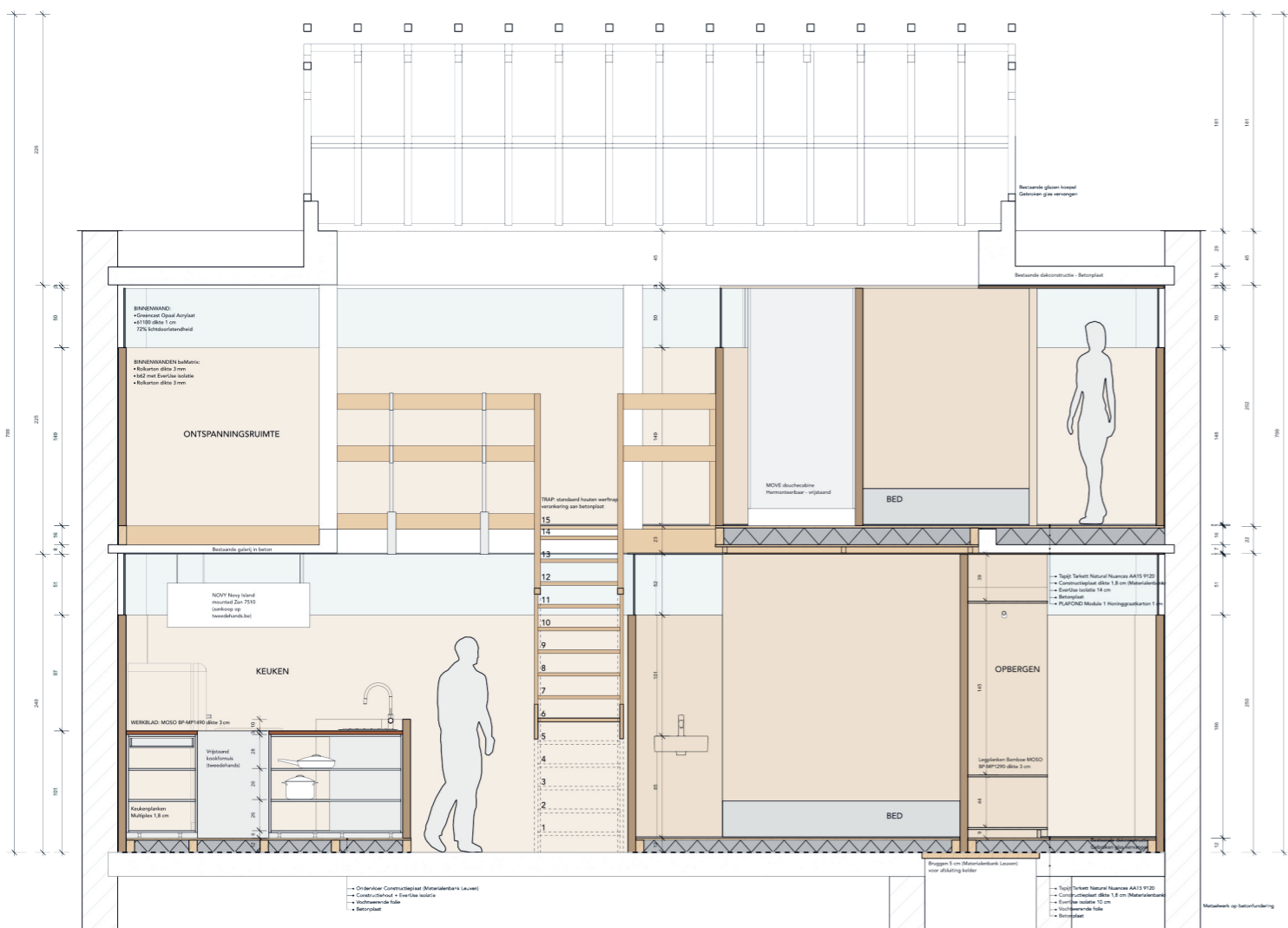
ISOMETRIE

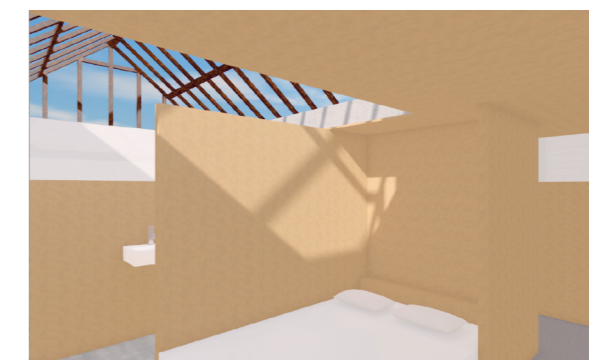
GRONDPLAN gelijkvloers

DOORSNEDE A

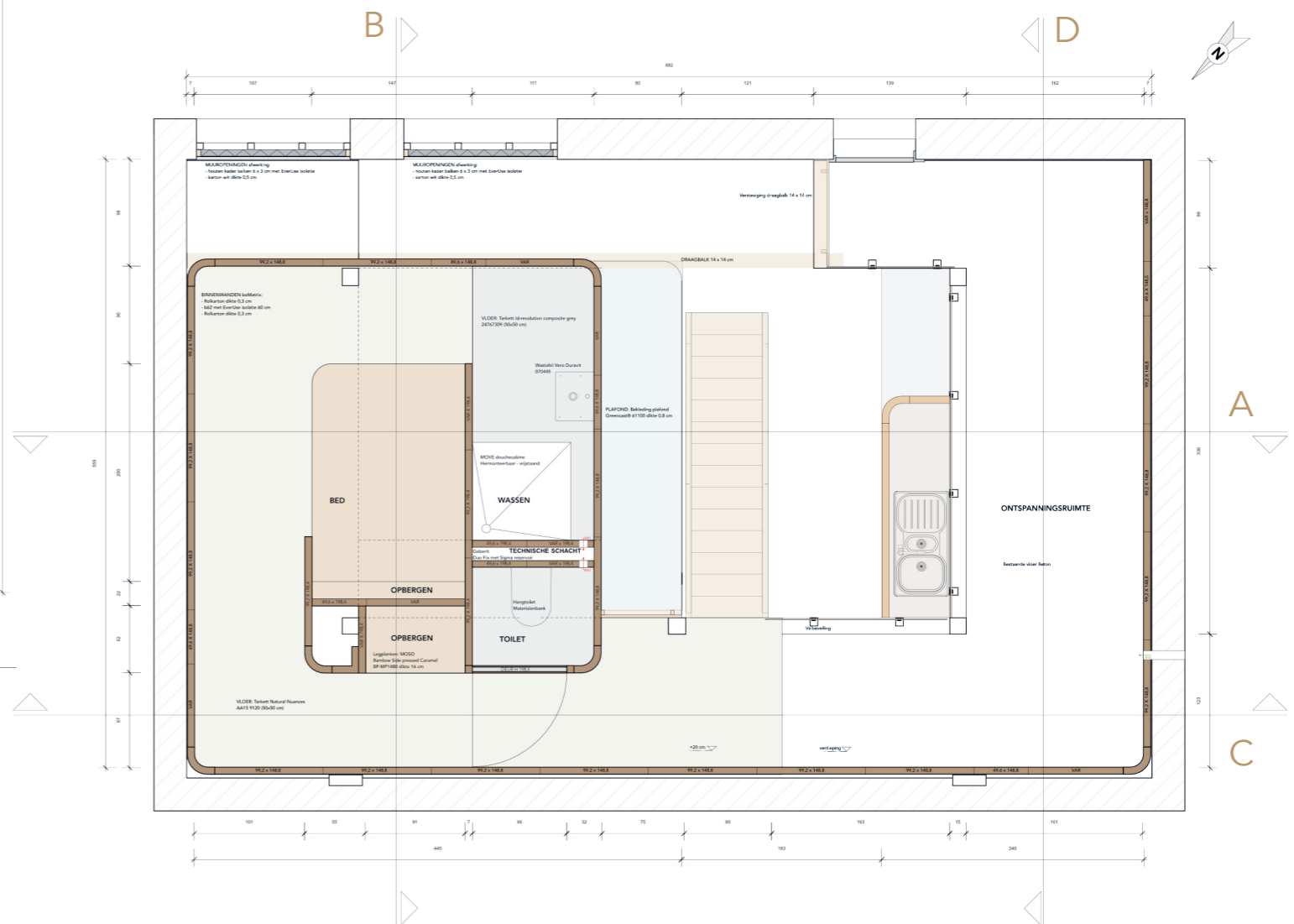

Zicht ingang slaapunit eerste verdieping

Zicht slaapkamer eerste verdieping

GRONDPLAN eerste verdieping

5.3 Constructie

Structureel is het ontwerp vanuit circulariteit en flexibiliteit ontworpen. De constructie is gebaseerd op het standenbouw systeem, BeMatrix. De verblijfplaats kan snel en eenvoudig worden opgebouwd, opnieuw afgebroken en heropgebouwd worden. Hij kan ook makkelijk aangepast worden aan veranderende noden of andere ruimtes.

De materialen zijn gekozen vanuit ecologisch standpunt. Als afwerking van de wanden is niet-conventioneel voor karton gekozen. Karton kan zeer goede structurele eigenschappen bezitten. Er bestaat zelfs karton-elementen als draagstructuur. In België wordt dit nog vaak als denigrerend materiaal gezien. Karton is echter relatief goedkoop, eindeloos recycleerbaar en eenvoudig te verwerken.

Voor de constructie is er maximaal gebruik gemaakt van de huidige kennis op de markt. Ook is er rekening gehouden met het gebruik van de bewoners: bij schade kunnen makkelijk herstellingen tegen een zeer lage kost gebeuren. De elektrische toestellen en het sanitair zijn tweedehands of modulair.

- Zie technische bundel voor detail materialen, elektriciteit, sanitair en verwarming

Het voorgesteld ontwerp biedt een eenvoudige manier aan de eigenaar om in zijn pand tijdelijk kwalitatieve betaalbare woningen te kunnen aanbieden. Deze eigenaars kunnen samenwerken met organisaties die betaalbare woningen zoeken. Het ontwerp kan vlot aangepast worden aan andere ruimtes: bijvoorbeeld zonder daklicht. Gezien het zeer flexibele, tijdelijke en kleinschalige karakter van de constructie, is het voor gemeentes ook een kleinere stap om een tijdelijke woonvergunning toe te staan voor panden die de reconversie naar woonfunctie nog moeten ondergaan.

6. CONCLUSIE

Met bestaande milieuvriendelijke materialen en technieken is een tijdelijke flexibele woonplaats ontworpen voor slachtoffers van mensenhandel. De woning is in praktijk een veredelde betaalbare noodtent dit voldoet aan alle hedendaagse wooneisen. De bewoner zelf heeft dankzij het ontwerp echter helemaal niet het gevoel van het 'goedkoop' karakter en woont in een ruimte die het welbevinden verbetert.

De bewoner kan zich in de woning terugtrekken en na retraite opnieuw verbinding maken met de buitenwereld.

Eenvoudige lichte constructie - hermonteerbaar - herbruikbaar - recycleerbaar

REUSE - RETHINK - RECYCLE — REBORN

Katrien De Keyser
info@studiokompas.be
Bachelorproef SMALL LIVING
Interieurvormgeving OHO
IDEA Mechelen
4OHO MIX 2021